

Ob otvoritvi skupščine sta bili jasno opredeljeni dve skupini: radikalna, ki sedi na vladi ter se hoče na vsak način tudi obdržati, njej nasproti pa skupina demokratov in zemljoradnikov, ki bi radi radikalno vlado izpodirjali ali pa delili z njo oblast. Na obeh straneh je enaka oblastniželjnost in enaka brezbriznost za težki položaj naroda in države. Nemci in Turki iz južne Srbije so še vedno privešek in pomočnik radikalne vlade in tako lahko rečemo, da se samo proticentralistična opozicija briga za narodne težnje, dočim je vse drugo popolnoma zaglobljeno v svoje strankarske zadeve in posle.

Po zaslugah radikalije in policajdemokracije je pri nas parlament že davno nehal biti to, kar se drugod razume pod tem imenom. Zelo značilen je pouk, ki ga je Pašič dal svojim poslancem pred zasedanjem skupščine. Vlada bi rada do konca tega leta spravila proračun pod streho in Pašič je dejal poslancem: »Če ga ne spravite skozi, pa lahko greste domov!« To se da razumeti in povedati z drugimi besedami: Glasujte, kakor vlada ali ministri hočejo, če pa nočete tako glasovati, vas pa pošljemo domov ter vladamo sami. To vladino naziranje in stališče se kaže do malega že v vseh vladnih predlogih. Tako je skupščini predložen zakon o najetju francoskega posojila od 300 milijonov frankov za oboroževanje z dodatkom, da bo ministrski svet sam odločeval o vsem tem, kar naj se nabavi za ta denar. Taki vladni predlogi in tako postopanje bi povsod drugod vzbudilo silno ogorčenje, pri nas je pa vse to že čisto udomačeno in največja nesreča za našo državo je slepost večine narodne skupščine za visoki pomen zgodovinskih oblik in dejstev v ljudski duši. Izbrisati tisočletni zgodovinski razvoj preko noči, odpraviti od danes do jutri skozi stoletja preizkušene in po svojem bistvu točne, sigurne in čiste upravne rede ter jih nadomestiti s pomanjkljivimi in nedoslednimi novimi, ki vrh tega puščajo odprta vrata samovolji in sebičnosti odločujočih organov, mora odvracati vse sloje naroda, ki je bil vzgojen v načelu enakosti vseh pred zakonom, od novega upravnega reda in njegovih povzročiteljev. Nedostatke in neenakosti uprave mora plačati koncem koncev narod in vedno samo tisti del, ki izvršuje zvesto in točno svoje dolžnosti napram državi. V vladi in vladni večini imamo vse polno ljudi, katerim je nepristranost in enakost pred zakonom španska vas in srbijanski politik misli vedno le na svojo stranko in pa na to, kako bo z oblastnega mesta nagradil svoje sorodnike in prijatelje, da ga bodo še vnaprej podpirali in pustili vladati. Radikali in demokrati se razumejo samo na politično trgovino in odkar niso več skupaj na vladi, se kregajo in napadajo ob vsaki priliki. Ko so se v narodni skupščini iznašale raznovrstne pritožbe radi protizakonitiga in nasilnega postopanja, se je med radikali in demokrati takoj raznel oster prepir, padla pa ni niti ena beseda, ki bi obsodila nasilje kot tako, temveč vse se je sukalo samo okrog tega, kar je kak radikal napravil demokratu, ali pa demokrat radikal. Bivši notranji minister demokrat Pribičević se je spopadel s sedanjim notranjim ministrom radikalom Vujičićem. Drug drugemu sta očitala državi škodljivo delo, demokrati so vpili nad radikali, da so oni upeljali čisto turško upravo v državi, radikali so odgovarjali, da so to oskrbeli že poprej demokrati in najzalognejši del stare slike je bil pa ta, da se eni in drugi ne brigajo za to, da je naša uprava slabejša kot turška, ali da bi se morala odpraviti.

Spominjajte se Dijaške večerje!

grajanja, članki, kakršne imajo časnikarji pripravljene za vse take slučaje, — kaj bo neki druga v njih —?

Površno bo pregledal časopise, jezil se bo nad njimi, ali pa se jim bo smejal. Tako si je pravil.

In s temi mislimi je segel po listih.

Toda že prvi pogled vanje ga je presenetil tako hudo, da je kar poskočil. Učinek je bil naravnost telesno občuten. Srce mu je glasno udarilo, kri mu je šinila v glavo. Od pete do temena so mu zadregetali živci.

Zavedal se je svojih zmožnosti, moči svojega duha, toda nikdar ni stavil samega sebe v eno vrsto z duševnimi velikani svojega domačega planeta. Zdelo se mu je, da je slava, ki mu jo ljudje dajejo, drugačna nego slava drugih velikih mož, umetnikov in pisateljev, da je manj vredna, da je le površna, pretirana sodba ljudskih mas. Nikdar si ni domišljeval, v kljub priljubljenosti, ki so jo uživala njegova dela, da je tudi on eden izmed velikih duševnega dela —.

Danes pa so se mu odprle oči. Njegove posmrtnice so mu dokazale vso veličino njegove slave z neoporekljivo silo.

Vsi listi so izšli črno obrobljeni! Posebno velike, debele črke so naznanjale svetu njegovo smrt! Črez vso širino časopisov so segali naslovi! »Smrt našega največjega pisatelja!« — »Nenadna smrt Aleša Blaža!« — »Veliki ženij je umrl!« — »Prerana smrt velikega moža!« — »Domovina žaluje!« — »Nenadomestljiva izguba!« — »Globoka žalost zagrinja Evropo!« — »Pretužna novica je hud, bridek udar za vsakogar, ki je ljubil našega Aleša!« — Tako so pisali listi in prekašali drug drugega v sili izrazov in v debelosti črk.

Mravljinci so lezli Alešu po hrbtu. Tule je sedel, sam, zaprt v svojo sobo, človek kakor vsi drugi, — in domovina, da, Evropa je jokala za njim. Čul je njen jok.

FANTJE, MOŽJE!

Ali ste se že odločili, da pridete na

NARODNO-GOSPODARSKI TEČAJ,

ki se vrši letos

o Božiču, dne 27., 28. in 29. decembra 1923 istočasno in z istimi predavanji

v Mariboru in v Celju?

V Celju bo vodil tečaj g. dr. Korošec, v Mariboru pa g. dr. Hohnjec. Predavali bodo razun omenjenih dveh voditeljev, izbrani govorniki iz Ljubljane, Maribora in Celja. Predmet 20 predavanj bo: 1. Narodno gospodarstvo. 2. Domače gospodarstvo. 3. Mestno gospodarstvo. 4. Narodno-državno gospodarstvo. 5. Svetovno gospodarstvo. 7. Družina — dom. 8. Občina. 9. Narod. 10. Država. 11. Zveza narodov. 12. Stanovi Cehi (obrtniški stan). 13. Kmetijski stan. 14. Delavski stan. 15. Kmetijska proizvodnja. 16. Denarstvo. 17. Trgovina. 18. Promet. 19. Gospodarske krize. 20. Kultura.

Ker homo mogli sprejeti samo določeno število udeležencev, opozarjamo vsa naša društva in zveze pa tudi posameznike, da takoj pošljejo prijave. Vsi, ki se bodo udeležili tečaja v Celju, naj pošljejo prijave na tajništvo Slovenske ljudske stranke v Celju, hotel Beli vol; oni pa, ki pridejo v Mariboru na tajništvo Slov. kršč. soc. zveze v Mariboru, Tiskarna sv. Cirila. V prijavih navedite: 1. starost; 2. predizobrazbo (šolo); 3. poklic udeležencev; 4. ali želi skupno stanovanje. (Stanovanja bodo brezplačna). s prijavo se vsak obveže, da bo vztrajal vse tri dni na tečaju.

Slov. kršč. socialna zveza v Mariboru.

Prej je rekviriral živino in žito...

Doba, ko se je med svetovno vojno slovenskemu kmetu po rekvizitorjih odvzemala živina, je bila ena najhujših v zgodovini našega naroda. Nočemo znova opisovati vseh težav in težkih ur, ki jih je tedaj moral pretrpeti slovenski kmet in delavec. Od ust so neusmiljeni vodje rekvizicijskih čet odtrgavali starim ljudem in otrokom grizljaj kruha. Nobena prošnja osirotelih žen, ki so same gospodarile na kmetijah, ni pomagala. Trdosrčni vodje rekvizicije na Slovenskem Štajerskem so bili neizprosni. Opozarjamo samo na slučaj v Forminu blizu Ptuj, kjer so razdražene kmetice, njih hčerke in delavke same v togoti nad brezsrčnim odvzemanjem živil in živine napravile obupen čin. Prišlo je do krvavega dogodka. Vsega tega so več ali manj bili sokrivi oni, ki so hoteli z rekvizicijami čimveč dobiti za nadaljevanje vojne.

Na Slov. Štajerskem je vodil več časa rekvizicije nek nemški oficir. Bil je neusmiljen, kakor kamen na cesti. Iz Celja ven je vodil pohode v kmetске hiše v spremstvu orožnikov in vojakov. Kot pomočnik mu je stal ob strani oficir-Slovenec imenom Sancin.

Ko je Nemeč (menda se je zval Erhardt) bil radi prevelikega odiranja naših ljudi vendarle odstavljen, je avstrijska vlada imenovala za njegovega naslednika oficirja Sancina. Spoznala je, da se je pri nemškem

Ogromna, neštevilna družina njegovih bravcev je žalovala za svojim prijateljem, vsak posameznik je čutil, kot bi bil izgubil ljubo, drago osebo, predmet svojega občevanja, svoj vzor —.

Svet je umolknil v nemi tugi —.

Aleša je pretreslo.

«Zdi se, da sem res bil — velik», je govoril sam s seboj. Presenečen, srečen je bil. Da, srečen! »Končno, res je nekaj na tem, če človek ustvari kaj velikega —. In ljudje znajo ceniti dobro stvar —. Ljudske mase niso tako nerazsodne, kakor sem mislil —. Storil sem pač, kar sem mogel. Dejstvo je le, da sem bil vaju svojega dela in da ga vsled tega nisem visoko cenil.»

Kolikormogoče skromno je govoril te besede.

Seveda ni mislil več na to, da bi le površno pregledal časopise. Niti ene vrste, niti ene besede ni hotel izpustiti.

Vse ga je hvalilo. Časnikarji so sami sebe prekašali. Prave orgije so počenjali z njegovim imenom. V svoji skromnosti se je skušal prepričati, da je stvar menda nekoliko pretirana, pa v svoji strogi stvarnosti se je vprašal: »Končno — kaj pa morejo reči zoper mene?« Neomejena hvala je dolgočasna, da, sumljiva, si je pravil. Toda videti je bilo, da uredniki res tudi tako mislijo, kakor so zapisali. Njihova hvala je donela odkritosrčno.

Nikdar v življenju še ni bil tako zadovoljen z vesoljnim svetom in s samim seboj. Skorajda je bil potolažen nad izgubo, ki mu jo je zadjala smrt malopridnega Hinkota.

Znan slovstvenik — poznal ga je — mu je napisal obširen članek o njegovih delih. Po vrsti jih je ocenil in posebej hvalil bistro opazovanje življenja, ki je lastno piscu, pikro ironijo, ki je njo bičal izrodke družbe in pregrehe posameznikov, ter prišel do zaključka, da je

predniku dovolj naučil, kako se mora slovenskemu kmetu in batarju odvzemati čim več živine, žita, moke krompirja in masti.

«Hauptmann» Sancin je res vodil zadnjo, najhujšo dobo svetovne vojne vse rekvizicije na Slovenskem Štajerskem. Nemška, avstrijska vlada ga je za ta rabeljski posel smatrala kot najsposobnejšega. Nobene pritožbe proti odvzemanju najpotrebnejših stvari niso izdale nič. Njegovi rekvizitorji so odgovarjali: «Če hočemo, da se vojna srečno nadaljuje in konča, moramo imeti za vojaštvo meso in kruh.» In zaman so bile prošnje, pritožbe in solze ubogih gospodinj in starčkov. Nikogar ni so vprašali, kar vzeli so... Vprašamo vas ljudje iz tiste dobe: Ali ni bilo tako? Za pričo kličemo ljudi iz Formina in vseh občin na Slov. Štajerskem!

In glejte! Tisti, ki je zadnja leta svetovne vojne iz Celja ven komandiral rekvizicije, je že par let od Pucelja postavljen k vodja oddelka kmetijskega ministrstva v Ljubljani. Pucelj in Sancin delita podpore za kmetijstvo v Sloveniji, nastavljata živinozdravnike in potovalne učitelje. To oddeljenje, kojega vodijo do malega sami Puceljevi samostojneži, prepoveduje živinske sejme in jih dovoljuje, kakor hoče.

V finančnem odboru državnega zbora v Beogradu se sedaj razpravlja o državnem gospodarstvu in upravi. V imenu slovenskih poslancev je poslanec g. Franjo Zebot dne 26. novembra med drugim, kakor poroča «Slovenec», povedal radikalnim srbskim ministrom v brk, kake ljudi ima vlada v Sloveniji postavljene na čelu državne uprave. Med drugim je izrekel tudi te besede: «Na čelu odseka za kmetijstvo v Sloveniji stoji mož (Sancin), ki je kot avstrijski oficir vodil za časa vojne rekvizicijo živine in živil na Slov. Štajerskem.» Naš poslanec je hotel s tem samo očitati sedanji beograjski vladi, da še celo daje nagrade (v obliki visoke plače) ljudem, ki so pomagali podaljševati vojno. Ker je naš poslanec razkrinkal vse to, je Pucelj «Kmetijski list» v zadnji številki napadel g. Zebota. A čujmo: Niti z eno besedo Sancin v «Kmet. listu» ne upa odgovoriti, kako je vodil rekvizicijo. Slaba vest!

Take ljudi je spravil Pucelj na visoko mesto. Svoje-ga zeta Štiberja in rekvizitorja Sancina je djal h koritu. Srbska radikalna vlada pa še naprej drži Puceljeve rekvizitorje. Pod enim klobukom igrajo Pašič in Puceljevi samostojneži!

Živinski sejmi.

Poziv občinskim uradom.

Od vseh strani prihajajo pritožbe: Zakaj se ne otvorijo živinski sejmi. Naši poslanci so se za stvar pobrigali in nam poročajo sledeče:

Po veljavnem starem avstrijskem zakonu o živinskih kužnih boleznih, se morajo prepovedati živinski sejmi in razstave živine do tedaj, dokler kuga ne preneha in dokler ni to uradno ugotovljeno. Ta zakon še velja sedaj, ker za Jugoslavijo ni sklenjen nov zakon o kužnih boleznih.

Ko obolela živina ozdravi, je dolžnost gg. županov, oziroma obč. uradov, da napišejo zapisnik in ga pošljejo okrajnemu glavarstvu s prošnjo, da proglasi živinsko kugo v dotični občini kot ugaslo. Žalibog moramo povdariti, da večina občinskih uradov tega ne stori tako kmalu.

Vzemimo samo slučaj okuženja živine v mariborskem političnem okraju. Občine, v katerih je slinovka

Aleš Blaž «neoporečeno največji pisatelj, kar jih je kdaj rodila domovina, da, eden največjih v svetovnem slovstvu. In zato je», tako je pisal, «tembolj čudno in neverjetno, da kraljevska akademija prosvete ni storila svoje dolžnosti! Da ni kupila njegovih del, da ga ni imenovala za častnega člana, to je škandal, to je nedopusten naroden greh! Kaj neki počenjajo ti okosteli starci, ki si domišljujejo, da so sodniki črez vesoljno narodno prosveto?» se je hudoval. «Seveda, kdor ne zahaja med nje, tega ne poznajo, kdor se ne strinja z njihovimi zastarelimi, preživelimi nazori, ta zanjo ni umetnik, ni kulturni delavec. Čas je že», je vzkliknil pisec članka ob koncu, «čas je že, da se na korist kulturi in domovini taki ljudje umaknejo v zaprašeni kot, kamor spadajo, in dajo mesta mlajšim močem zdravih modernih načel in širokega obzorja!»

Aleš je čutil grenko zadoščenje ob teh besedah. Pa vzbudile so mu spomin na razočaranja, ki je je doživel, na siromašno življenje, na kruhoborstvo, kateremu so morali služiti njegovi ideali, na zrušene in zakopane velike cilje, ki jih ni mogel udejestviti, — na vse kar je domovina zagrašila nad njim in pikro se je nasmejal.

«Seveda, sedaj, ko sem umrl, sedaj prihajajo —! Prej pa ni bilo nikogar, ki bi se bil spomnil človeka Aleša Blaža —!»

Neki članek je obžaloval, da skoraj nič ni znane-ga iz življenja velikega pokojnika. «Njegova dela poznamo, med nami živijo, — ustvaritelj sam pa nam je popolnoma nepoznan. Nikoli ni prišel med nas. V našem mestu stoji njegova rojstna hiša, razdrta in zane-marjena je, in le toliko jo je rabil, da je prišel umreti vanjo —. Zdi se da je bil samotar v življenju, posebež, čudak —. Taki so vsi zares veliki duhovi.»

(Dalje prihodnjič.)